

Dómsmálaráðuneytið

Minnisblað

Viðtakandi: **Fjárlaganefnd**
Sendandi: **Dómsmálaráðuneytið, Fangelsismálastofnun ríkisins**
Dagsetning: **22.11.2022**
Málsnúmer: **DMR22100062**
Bréfalykill: **11.90.1.3**

Efni: Fjárveiting til Fangelsismálastofnunar

Rekstrarumhverfi fangelsiskerfisins á Íslandi hefur verið mjög þungt um margra ára skeið og í raun verið haldið með miklum tilfæringum og gríðarlegu aðhaldi.

Rekstrarvandi stofnunarinnar hefur verið viðvarandi sl. áratug en hins vegar hefur verið hægt að halda rekstri stofnunarinnar að mestu innan fjárheimilda en það hefur verið gert með ýmskonar aðgerðum og ráðum og alltaf er einhver fórnarkostnaður. Dæmi um erfiðar aðgerðir sem ráðist hefur verið til að halda rekstrinum á floti eru frestun eða stöðvun á viðhaldi húsnæðis og öryggisbúnaðar, ítrekuðum tímabundnum og varanlegum lokunum á ýmsum rekstrareiningum stofnunarinnar og vistun umtalsvert færri fanga en æskilegt væri. Ekki hefur verið ráðið í allar stöður þeirra starfsmanna og fangavarða sem hafa hætt og ráðningum frestað ítrekað. Þá hefur ekki heldur, eðli málsins samkvæmt, verið lögð áhersla á endurmenntun og kennslu til fangavarða sem klárlega hefur slæmar afleiðingar til langs tíma.

Í dag eru ríflega 300 dómpólar á boðunarlista til afplánunar í fangelsi. Nýting fangelsisrýma á yfirstandandi ári hefur verið ríflega 80% þrátt fyrir að hús 3 (23 rými) á Litla Hrauni hafi verið lokað í ríflega 4 mánuði á árinu. Þá var nýting fangarýma í fangelsunum 2021 ríflega 77% þó ástand vegna Covid hafi gert stöðuna mjög erfiða.

Umboðsmaður Alþingis sem sinnir eftirliti með aðstæðum frelsissviptra á grundvelli OPCAT hefur í heimsóknarskýrslum sínum gert margvíslegar alvarlegar athugasemdir við bæði aðbúnað fanga og aðstandenda þeirra sem og aðbúnað starfsfólks í fangelsunum ásamt ábendingum um rýra mönnun fangavarða í fangelsum landsins.

Ljóst er að mjög mikill uppsafnaður niðurskurður vegur lang þyngst í þeim rekstrarvanda sem stofnunin stendur nú frammi fyrir. Uppsafnaður niðurskurður á grunnfjárheimildir stofnunarinnar frá árinu 2010 eru tæpar 280 m. kr., þ.e. án verðlagsuppreiknings og stefnir í að verða 330 m.kr. á næsta ári, þ.e. ef 50 m.kr. hagræðingarkrafa á fjárlögum 2023 gengur eftir.

Þrátt fyrir gríðarlegt aðhald í mannahaldi og nánast stoppi á allar viðhaldsframkvæmdir, endurnýjun og nauðsynlegar lagfæringar á rekstrar- og öryggiskerfum í fangelsunum er nú svo komið að uppsafnaður rekstrarhalli eftir fyrstu 10 mánuði ársins er orðinn ríflega 130 m.kr. og ljóst að hallinn mun ekki lækka það sem eftir lifir árs þó tekið sé tillit til launabóta sem komu inn í lok árs vegna hækkana launa í tengslum við svokallaðan hagvaxtarauka, viðbótarfjárheimilda vegna Covid- útgjalda og lokagreiðslu fjárheimilda vegna styttingar vinnuvikunnar í vaktavinnu. Miðað við núverandi fjárhagsstöðu og rekstrarútlit það sem eftir lifir árs þarf að lágmarki 150 m.kr. á fjáráukalögum til að stofnunin geti með góðu móti byrjað næsta rekstrarár með þokkalega hreint borð fjárhagslega.

Til þess að geta rekið öll fjögur fangelsin á fullum afköstum 2023 og til framtíðar þarf a.m.k. 250 m.kr. í viðbótar grunnfjárheimildir á næsta ári en með því verður hægt að tryggja ásættanlega mönnun í fangelsunum til þess að þau geti verið rekin á því sem næst fullum afköstum og einnig til að viðhalda öryggiskerfum og húsnæðisendurbótum. Um 20-25 % fangelsiplássu eru ekki nýtt í dag vegna fjárskorts og á sama tíma eru refsingar að fyrnast en sem dæmi fyndust 28 refsingar árið 2021 og 22 árið 2020.

Rekstrarvandi stofnunarinnar er nokkuð margþættur en ljóst er að uppsafnaður niðurskurður á grunnfjárhæimildir stofnunarinnar vegur þar þyngst.

Starfsmannahald:

Slæm fjárhagsstaða hefur haft slæm áhrif á starfsmannahald. Umtalsverð starfsmannavelta hefur verið meðal sérfræðinga, s.s. sálfræðinga og félagsráðgjafa hjá Fangelismálastofnun vegna manneklu og mikils álags á starfsmennina þar sem ráðningum hefur ítrekað verið frestað vegna slæmrar fjárhagsstöðu.

Kostnaður við styttingu vinnuvikunnar í vaktavinnu hefur reynst umtalsvert dýrari fyrir stofnunina og verkefnið í heild sinni en gert var ráð fyrir og er þannig umtalsvert mannaflsfrekara. Þá er mjög mikill afleiddur kostnaður vegna fjölgunar fangavarda ekki bættur á fjárlögum, s.s. vegna þjálfunar, ýmiskonar tækjabúnaðar, húsgagna, fæðis, fatnaðar, þrekálags og margskonar annarra hluta.

Útgjöld vegna langtíma- og skammtímaveikinda fangavarda hafa aukist mjög mikið, meðal annars vegna alvarlegra líkamsárása á fangaverði og þá hafa vaktkerfisbreytingar einnig haft áhrif á fjarvistir. Samhliða framangreindu hefur verið reynt eins og kostur er að tryggja nægilega mönnun vegna krefjandi andlegra veikra fanga ásamt mikilli fjölgun gæsluvarðhaldsfanga sem hefur leitt af sér kröfu um aukna viðveru og þjónustu fangavarda og annarra starfsmanna fangelsiskerfisins.

Umboðsmaður Alþingis hefur í heimsóknarskýrslum sínum í fangelsin beðið fangelsisýfirvöld að taka til skoðunar og meta hvort mönnun í fangelsum sé viðunandi, m.t.t. öryggis fanga og starfsfólks og aðstæðna og verkefna hverju sinni. Umboðsmaður hefur bent á að ófullnægjandi mönnun geti skapað óöryggi en einnig valdið því að starfsfólk vinni yfirvinnu til að viðhalda lágmarksstarfsemi og öryggi í fangelsunum. Slíkt geti orsakað streitu sem geti valdið óæskilegri spennu í fangelsisumhverfinu.

CPT-nefndin, sem er nefnd Evrópuráðsins um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu, benti jafnframt á í skýrslu sinni vegna heimsóknar til Íslands árið 2019 að tilhlýðileg þjálfun starfsfólks, góð mönnun og fjölbreytt sérhæfing starfsfólks væri forsenda þess að búa föngum gott og öruggt umhverfi og gera félagslega endurhæfingu þeirra mögulega. Í því sambandi var til dæmis bent á að einungis þrír félagsráðgjafar hafi verið starfandi í öllu fangelsiskerfinu þegar skýrslan var gerð og er það sami fjöldi og er í dag. Einnig var bent á að nánast engir verkstjórar, sem stýra og leiðbeina föngum til vinnu ásamt því að sinna eftirliti, væru í fangelsunum en þeirra hlutverk er mikilvægt við að halda uppi góðu og uppbyggilegu andrúmslofti innan veggja fangelsanna. Mæltist nefndin til að íslensk stjórnvöld gripu til aukinna ráðstafana til að tryggja nauðsynlegt fjármagn og mannauð í fangelsiskerfinu. Hefur umboðsmaður Alþingis tekið undir þetta í skýrslu sinni.

Í nýrri skýrslu umboðsmanns barna um greiningu á réttindum barna fanga kemur fram að tvær rannsóknir sem unnar voru á árinu um stöðu þessa hóps sýni að Ísland sé langt á eftir hinum Norðurlöndunum. Fangelismálastofnun telur að brýnt sé að bregðast við þessu og að bæta þurfi bæði aðstöðu til heimsókna en einnig upplýsingagjöf og stuðning til hópsins. Meðal þess sem þyrfti nauðsynlega að bæta úr er frekari mönnun svo hægt sé að hafa opið fyrir heimsóknir barna á fleiri tímum vikunnar en nú er gert.

Afleidd vandamál mjög strangs aðhalds í rekstri og mönnun hefur aukið mjög álag á fangaverði og í raun allt starfsfólk stofnunarinnar sem aftur hefur valdið óánægju og þreytu meðal starfsmanna með tilheyrandi afleiðingum. Þá telja fangaverðir sig ekki fá sömu laun og þeir höfðu fyrir vaktkerfisbreytingar. Fangelismálastofnun tók þá ákvörðun á vordögum, í samráði við stýrihóp um styttingu vinnuvikunnar ásamt samráði við fagráðuneytið, að bæta upp hluta af framangreindri skerðingu með ærnum tilkostnaði.

Búnaður og öryggisráðstafanir:

Slæm fjárhagsstaða hefur einnig haft mikil áhrif á öryggi og aðbúnað innan fangelsanna en

stórlega hefur dregið úr öryggi vegna þess að endurnýjun á öryggisbúnaði hefur verið nánast stöðvuð að miklu leiti um langan tíma. Ljóst er að kostnaður vegna bráðnauðsynlegra endurbóta á eftirlits- og öryggiskerfum, s.s. myndavélum, kallkerfum í klefa, aðgangs- og samskiptakerfum, neyðarhnöppum og fl. er þess eðlis að veruleg hætta er á áföllum og jafnvel dauðsföllum ef ekki verður úr bætt. Lauslega áætlað er gert ráð fyrir að þær endurbætur og lagfæringar á núverandi öryggiskerfum sem ekki verður komist hjá að fara í á næstu mánuðum, svo stofnunin lendi ekki í meiriháttar áföllum, muni kosta 60-80 m.kr. sem mun þá auka rekstrarhalla stofnunarinnar enn meira eða að því sem þeim kostnaði nemur.

Eins og fram kemur hér að ofan þá er ljóst að til að hægt sé að ná böndum á fjárhag stofnunarinnar, bæta öryggi og reka stofnunina á eðlilegan og öruggan hátt með fullum afköstum þarf að bæta að **auka framlög að lágmarki um 200 m.kr.** ásamt því að **fella niður 50 m.kr. hagræðingarkröfu. Samtals er fjárförfin því 250 m.kr. á ársgrundvelli.** Þá eru rekstrarútgjöld það sem af er ári þess eðlis að til að endar nái saman vantar **nauðsynlega 150 m.kr.** til að stofnunin geti byrjað næsta ár við þolanlegar fjárhagslegar aðstæður.

Það skal áréttað hér að fjölgun starfsmanna á hverri vakt í nýju vaktkerfi vegna styttingar vinnuvikunnar í vaktavinnu hefur algjörlega staðið í stað á flestum stöðum en dregist saman á öðrum. Þá skal það einnig áréttað sérstaklega að það er og hefur nánast aldrei verið fullmannað í fangelsunum þegar miklar fjarvistir eru í gangi og er það meðvitað gert af stjórnendum vegna slæmrar fjárhagsstöðu stofnunarinnar.

Afleiðingar ef ekki koma til auknar fjárheimildir 2023 og fjárauki 2022:

1. Fangelsinu að Sogni verður varanlega lokað frá og með 1. janúar 2023
 - a. 12 starfsmenn missa vinnuna
 - b. 21 fangelsipláss hverfur
2. Húsi 3 á Litla Hrauni verður lokað, a.m.k. allt árið 2023
 - a. 4-5 starfsmenn missa vinnuna eða fá ekki framhaldsráðningu
 - b. 23 fangelsispláss hverfa
3. Boðunarlisti lengist
4. Fyrningar refsinga aukast
5. Starfsfólk mun þreytast og starfsánægja mun skerðast verulega
6. Öryggismál fangelsanna áfram í ólestri

Vert er að undirstrika það að framagreindar tillögur og aðgerðir gera það að verkum að verið er að grafa undan annars mjög góðu og vel uppbyggðu fangelsiskerfi sem hefur verið undir fjármagnað í áraraðir. Ef Fangelsinu að Sogni verður lokað ásamt húsi 3 á Litla-Hrauni þá hefur fangarýmum á fáum árum fækkað úr 187 þegar þau voru flest árið 2019 í 143 rými miðað við stöðuna eins og hún lítur út í dag. Með því eru möguleikar fanga til stigskiptrar afplánunar skertir verulega en slíkt er talið vænleg leið til farsællar aðlögunar þeirra að samfélaginu á ný. Þá þarf vart að taka aftur fram að fyrningar refsinga munu aukast, biðlistar eftir afplánun lengjast og þannig verður dregið verulega úr almennum og sérstökum varnaðaráhrifum refsinga. Þá verða enn fremur engar vararefsingar fésekta fullnustaðar í fangelsunum.

Tillaga

Lagt er til að varanlegar fjárheimildir Fangelsismálastofnunar verði auknar um 250 m.kr. árið 2023 til að mæta veikleikum í starfseminni. Þá er lögð til 150 m.kr. hækkun framlaga á yfirstandandi ári til að mæta fyrirbyggjandi fjárhagsvanda.

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

M i n n i s b l a ð

Viðtakandi: **Fjárlaganefnd Alþingis**
Sendandi: **Fjármála- og efnahagsráðuneyti**
Dagsetning: **22. nóvember 2022**
Málsnúmer: **FJR22080019**
Bréfalykill: **3.1**
Jafnréttismat: **Nei**

Efni: Staða lífeyrisaukasjóðs LSR - tillaga við aðra umræðu fjáráukalagafrumvarps 2022

Samkomulag opinberra launagreiðenda við heildarsamtök opinberra starfsmanna (BSRB, BHM, KÍ) um breytt fyrirkomulag lífeyrismála var undirritað 19. september 2016 en með því var bakábyrgð ríkissjóðs á skuldbindingum A-deildar LSR felld niður, en á móti voru framreiknaðar skuldbindingar metnar og sjóðnum tryggt framlag til að jafna áfallna stöðu deildarinnar. Meginbreytingin sem gerð var fólst í því að réttindaávinnslu sjóðfélaga í A-deild LSR var breytt úr „jafnri ávinnslu“ í „aldurstengda ávinnslu“, sem nú er það fyrirkomulag sem gildir um vinnumarkaðinn í heild. Þeir sem öðluðust aðild að sjóðnum eftir breytinguna ávinna sér réttindi samkvæmt hinu nýja fyrirkomulagi, en hinir, sem voru sjóðfélagar fyrir, fá bættan mismun á jafnri og aldursháðri ávinnslu með framlögum úr svokölluðum lífeyrisaukasjóði við töku eftirlauna.

Samhliða gerð þessa samkomulags var í lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins, nr. 1/1997, kveðið á stofnun lífeyrisaukasjóðs innan A-deildar LSR og var hann fjármagnaður var með sérstöku 106,8 ma.kr. framlagi úr ríkissjóði sem endurspeglar tryggingarfræðilegt mat á verðmæti réttinda miðað við fyrirbyggjandi forsendur sem þá lágu fyrir. Að auki voru lagðir 8,4 ma.kr. í sérstakan varúðarsjóð til að mæta mögulegum kostnaði vegna frávika frá tryggingarfræðilegum forsendum í framtíðinni.

Þær tryggingarfræðilegu forsendur sem lagðar voru til grundvallar voru hefðbundnar tryggingarfræðilegar forsendur sem í gildi voru á þeim tíma, en skilgreind frávik frá þeim voru eftirfarandi:

- hvað lífslíkur varðaði varð að niðurstöðu að byggja á reynslu árána 2010–2014 (IS1014L);
- örorkulíkur voru miðaðar við 60% af stöðluðum örorkulíkum (IS9802Ö);
- gert var ráð fyrir því að raunlaunahækkar þess hóps sem ætti rétt á lífeyrisauka og brottfall úr hópnum (þ.e. þeir sem hætta í starfi hjá ríkinu og þar með réttindaávinnslu í LSR) myndi „núlla“ hvort annað út í framtíðinni og að tryggingafræðileg áhrif þessara tveggja þátta yrðu því engin.

Við síðari framlagningu frumvarps sem unnið var á grundvelli framangreinds samkomulags var sú breyting gerð, að frumkvæði fulltrúa heildarsamtakanna, að þeir sem „...greiddu ekki iðgjald til sjóðsins á tímabilinu júní 2016 til júní 2017 [skyldu] eiga rétt á greiðslum úr lífeyrisauka hefji þeir á ný greiðslur til sjóðsins eigi síðar en 12 mánuðum eftir gildistöku nýrra samþykkt.“ (6. mgr. í ákvæði til bráðabirgða IX við lög nr. 1/1997). Áhrif þessa voru ekki metin sérstaklega enda óvíst talið á þeim tímapunkti hvort þessi rýmkun kynni að fela í sér auknar skuldbindingar.

Skýrt var, af hálfu ríkisins, að afnám bakábyrgðar fæli í sér að réttindi sjóðfélaga í A-deild LSR myndu taka sömu breytingum og gilda um sjóðfélaga í almennum lífeyrissjóðum í landinu, háð m.a. lífslíkuhorfum og fleiri þátum. Tvö af framangreindum atriðum, þ.e. annars vegar samspil raunlaunahækkana og brottfalls og hins vegar heimild til að hefja aftur iðgjaldagreiðslur innan tiltekins tíma, teljast hins vegar ekki til hefðbundinna tryggingarfræðilegra forsendna. Nú er komið á daginn að raunpróun hvað bæði atriðin varðar

hefur haft neikvæð áhrif á fjárhagslega stöðu lífeyrisaukasjóðsins. Hvað fyrra atriðið varðar má reikna með að sú forsenda að jafnvægi verði milli raunlaunahækkana og almenns brottfalls muni standast þegar til lengri tíma er litið og því ekki ástæða til að grípa til sértækra aðgerða þess vegna.

Seinna atriðið – þ.e. áhrif af endurkomu til LSR (eða „neikvæðu brottfalli“) - er aftur á móti meira álitamál. Þar verður m.a. að horfa til þess að með orðalagi 6. mgr. í ákvæði til bráðabirgða IX var opnað á að allir sem ekki höfðu greitt iðgjald til sjóðsins á tímabilinu júní 2016 til júní 2017 en hefja á ný greiðslur innan tólf mánaða eftir gildistöku nýrra samþykktu (þ.e. í raun til 31. maí 2018) skyldu eiga rétt á greiðslum úr lífeyrisaukasjóði. Sem áður segir fór ekki fram sérstakt mat á því hvaða fjárhagsleg áhrif þessi breyting gæti haft á stöðu lífeyrisaukasjóðs.

Í ljós hefur komið að fjölgun sjóðfélaga á þessum forsendum er um 1.100 vegna þeirra sem koma inn á tímabilinu 30.09.2016-1.6.2017, en ekki liggur enn fyrir hversu stór hópur bætist við frá 1.6.2017 til 31. 5. 2018, en ætla má að hann sé álíka stór. Að mati tryggingastærðfræðings LSR er viðbótarkostnaður lífeyrisaukasjóðs, sem þessi fjölgun sjóðfélaga sem tilkall eigi til réttinda í lífeyrisaukasjóði leiðir af sér, á bilinu 10-14 milljarðar, háð endanlegum útreikningum sem unnið er að.

Að mati fjármála- og efnahagsráðuneytisins er ógerningur að réttlæta að kostnaði vegna þessa vanmats verði velt yfir á almenna sjóðfélaga í LSR með því að skerða réttindi þeirra, sem er það sem vanmatið óhjákvæmilega felur í sér fyrr eða síðar. Er því lagt til að í viðræðum við heildarsamtök opinberra starfsmanna verði tekið fram af hálfu fjármála- og efnahagsráðuneytis að auknum skuldbindingum vegna fjölgunar umfram áður gefnar forsendur, sbr. 6. mgr. í ákvæði til bráðabirgða IX, verði mögulega mætt með sérstakri fjármögnun úr ríkissjóði. Sú afstaða sé hins vegar háð því að samkomulag náist um aðra þætti.

Ljóst er að tryggingarfræðileg staða lífeyrisaukasjóðs A-deildar LSR hefur verið neikvæð um meira en 10% yfir samfellt 5 ára tímabil. Af því leiðir samkvæmt gildandi lögum að ákvæði um skipan nefndar samningsaðila til að ræða viðbrögð við því verða virk. Mun fjármála- og efnahagsráðuneytið boða aðila til fundar af því tilefni. Vera kann að niðurstaða þeirra viðræðna muni leiða til þess að nýta þurfi varúðarsjóð lífeyrisaukasjóðs að einhverju eða öllu leyti til að mæta neikvæðum áhrifum af öðrum tryggingarfræðilegum áhrifabreytum en þeirri sem hér um ræðir.

Það frávík sem orðið hefur á forsendum samkomulagsins vegna endurkomu þeirra lífeyrisþega sem áttu geymd réttindi í honum og fengu virka aðild að honum aftur voru ófyrirséðar þegar það var undirritað. Þessar breyttu forsendur eru nú að koma skýrar í ljós við gagnaöflun og útreikninga tryggingastærðfræðinga og hafa í för með sér að fyrir liggur skuldbinding af hálfu ríkisins hvað þann þátt varðar til að kleift verði að efna niðurstöðu samkomulagsins í viðræðum við heildarsamtök opinberra starfsmanna.

Fjárlaganefnd Alþingis
Bjarkey Olsen Gunnarsdóttir, formaður
Austurstræti 8-10A
150 REYKJAVÍK

FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐUNEYTIÐ

Arnarhvali 150 Reykjavík
sími: 545 9200 bréfasími: 562 8280
netfang: postur@fjr.is
www.fjarmalaraduneyti.is

Reykjavík, 22. nóvember 2022
Tilvísun: FJR22080019

Fjármála- og efnahagsráðherra, fyrir hönd ríkisstjórnar Íslands, fer þess á leit við fjárlaganefnd Alþingis að við 2. umræðu frumvarps til fjárukalaga ársins 2022 verði gerð ein breyting á fjárheimildum ríkissjóðs (A1-hluta).

Lagt er til að veitt verði fjárheimild á málaflokk 33.30 *Lífeyrisskuldbindingar* á málefnasviði 33 *Fjármagnskostnaður, ábyrgðir og lífeyrisskuldbindingar* fyrir framlagi úr ríkissjóði sem geti orðið allt að 14 ma.kr. á yfirstandandi ári í lífeyrisaukasjóð innan A-deildar Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins (LSR). Bent skal á að verið er að ljúka mati á endanlegri fjárþörf í þessu máli og kann að vera að ekki þurfi að fullnýta alla heimildina. Fjallað er ítarlegar um málið og aðdraganda þess í meðfylgjandi minnisblaði til nefndarinnar.

Gert er ráð fyrir að fjárheimildum í 1. og 2. gr. frumvarpsins verði breytt í samræmi við áhrif af þeirri breytingu sem hér er lögð til, nái hún fram að ganga, að viðbættum þeim breytingum sem fjárlaganefnd kann að leggja til. Þá mun afkoma ríkissjóðs og skuldastaða á árinu 2022 taka samsvarandi breytingum sem nemur endanlegri nýtingu á framlaginu.

F.h.r.

Björn Þór Hermannsson / Sigurður H. Helgason

Kynning á fjárhagsstöðu A-deildar LSR

Fjárlaganefnd 25. nóvember 2022

LSR – deildaskiptur sjóður

A-deild

Aldurstengd ávinnsla
(frá 1. júní 2017)

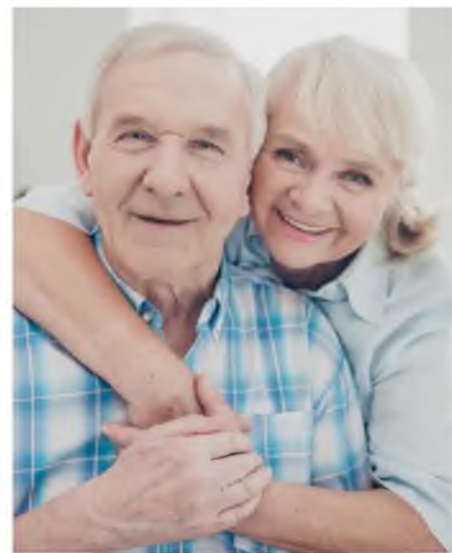
A-deild

Jöfn ávinnsla
(fyrir 1. júní 2017)

B-deild

Eldra kerfi
(til ársloka 1996)

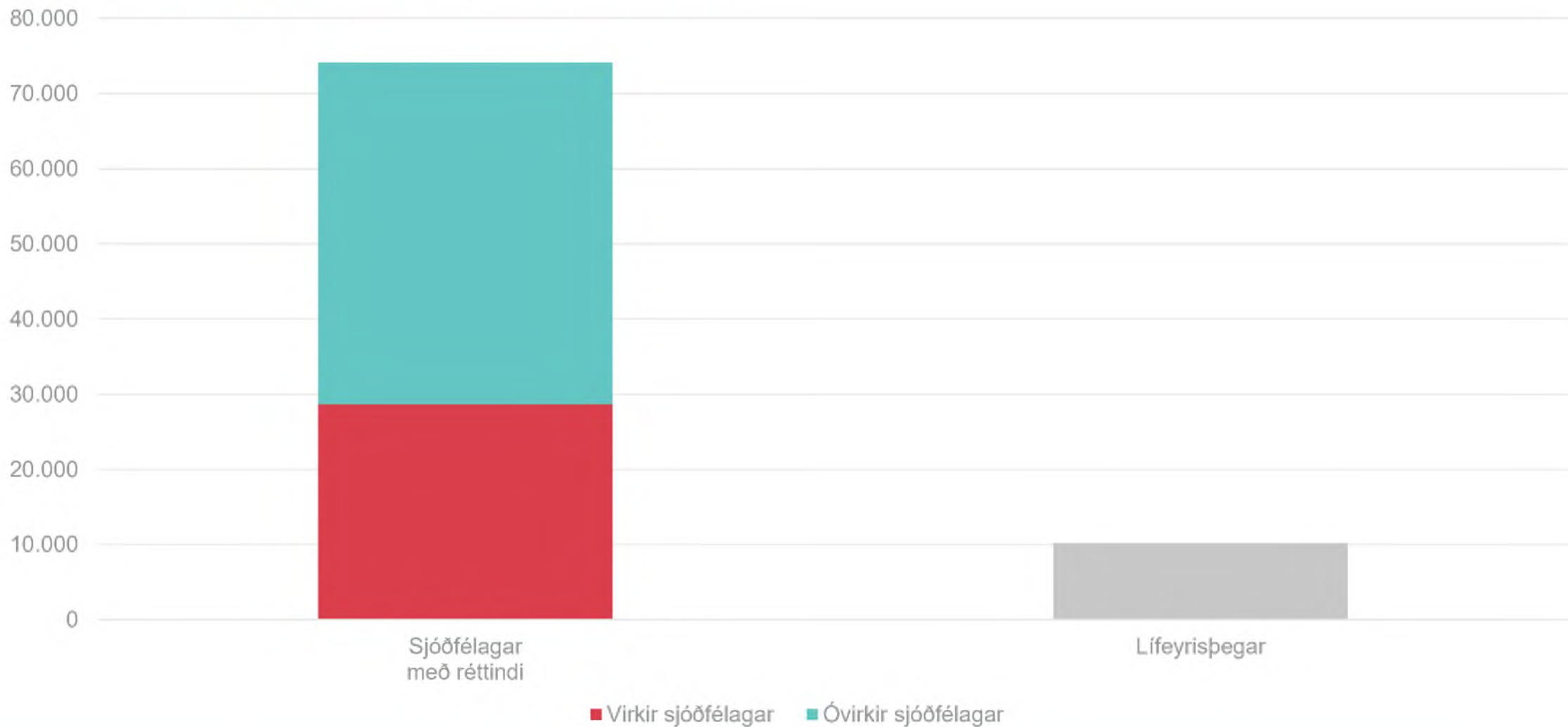

S-deild

Séreign
3 leiðir

Sjóðfélagar í A-deild LSR

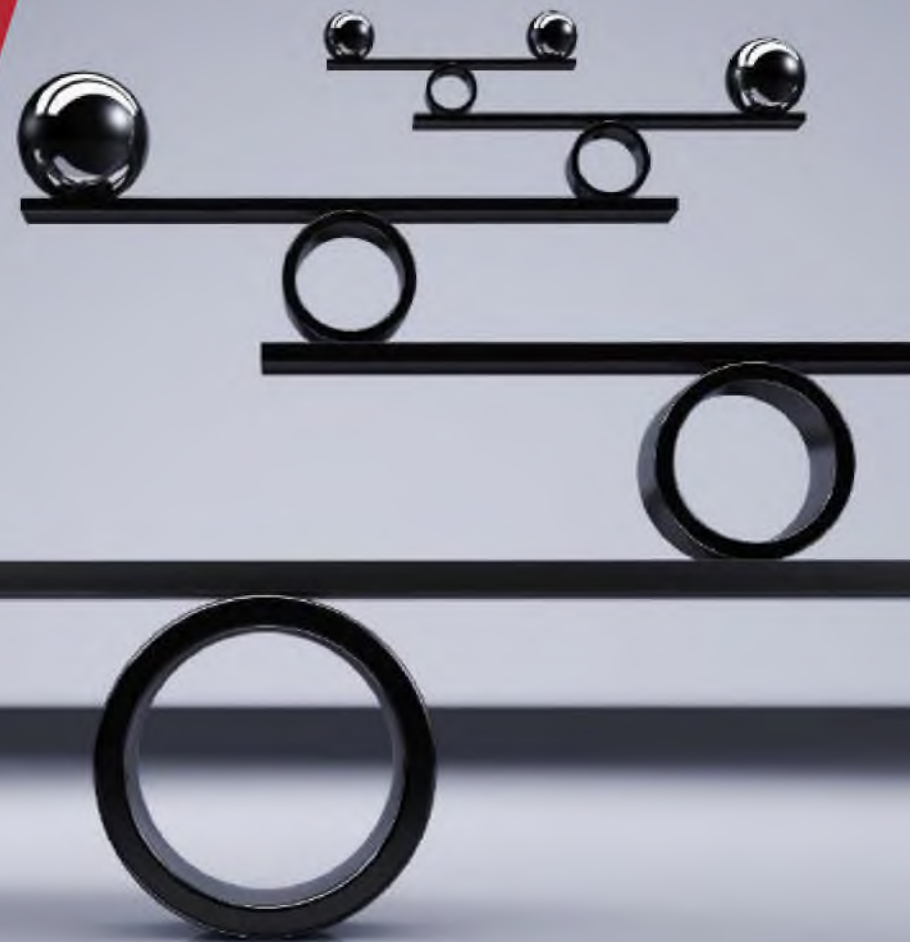

Lykiltölur A-deildar LSR í árslok 2021

Lífeyrisgreiðslur á ári	13 ma.kr.
Iðgjaldagreiðslur á ári	38 ma.kr.
Fjöldi lífeyrispega	10.166
Fjöldi virkra sjóðfélaga	28.661
Hrein eign A-deildar	1.024 ma.kr.
Hrein raunávöxtun A-deildar	10,4%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára	8,1%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára	7,2%

Breytingar á A deild LSR 2017

Breytingar á A-deild LSR - það verða til 3 hópar

A-hópur: Nýr

A-hópur:
Aldurstengd ávinnsla
(frá 1. júní 2017)

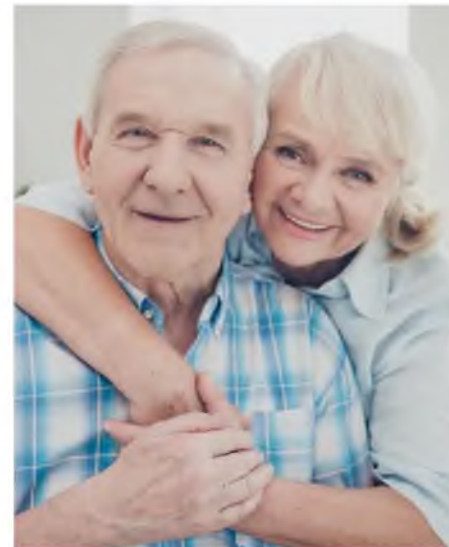

L-hópur: Lífeyrisaukasjóðshópur

L1-hópur
Jöfn ávinnsla
(fyrir 1. júní 2017)

L2-Ábyrgð ríkis
Jöfn ávinnsla
(Eldri en 60 ára 1. júní 2017)

Fjárhæðir og framkvæmd, ríkið greiddi:

- 10 ma.kr. voru greiddir inn í A-deildina til að rétta af áfallna stöðu
 - Í því skyni að tryggingafræðileg staða á skuldbindingum vegna réttinda sem sjóðfélagar voru búnir að vinna sér inn væri í jafnvægi við breytinguna.
- Lífeyrisaukasjóður: 107 ma.kr. til að tryggja jafna ávinnslu réttinda til framtíðar
 - Reikna hve mikið jafna ávinnslan kostar umfram aldurstengda ávinnslu (miðað við virka sjóðfélaga 30.09.2016)
 - Í samræmi við þennan árlega útreikning er fært úr lífeyrisaukasjóði inn í A deild
- Varasjóður: 8,4 ma.kr. sem skal nota ef annað þrýtur.

Reiknað út miðað
við stöðu sjóðsins
30.09.2016

Greiðslur áttu sér
stað 31.12.2016

Lagabreytingin tók
gildi 01.06.2017

Fjárhagsstaða A-deildar og lífeyrisaukasjóðs

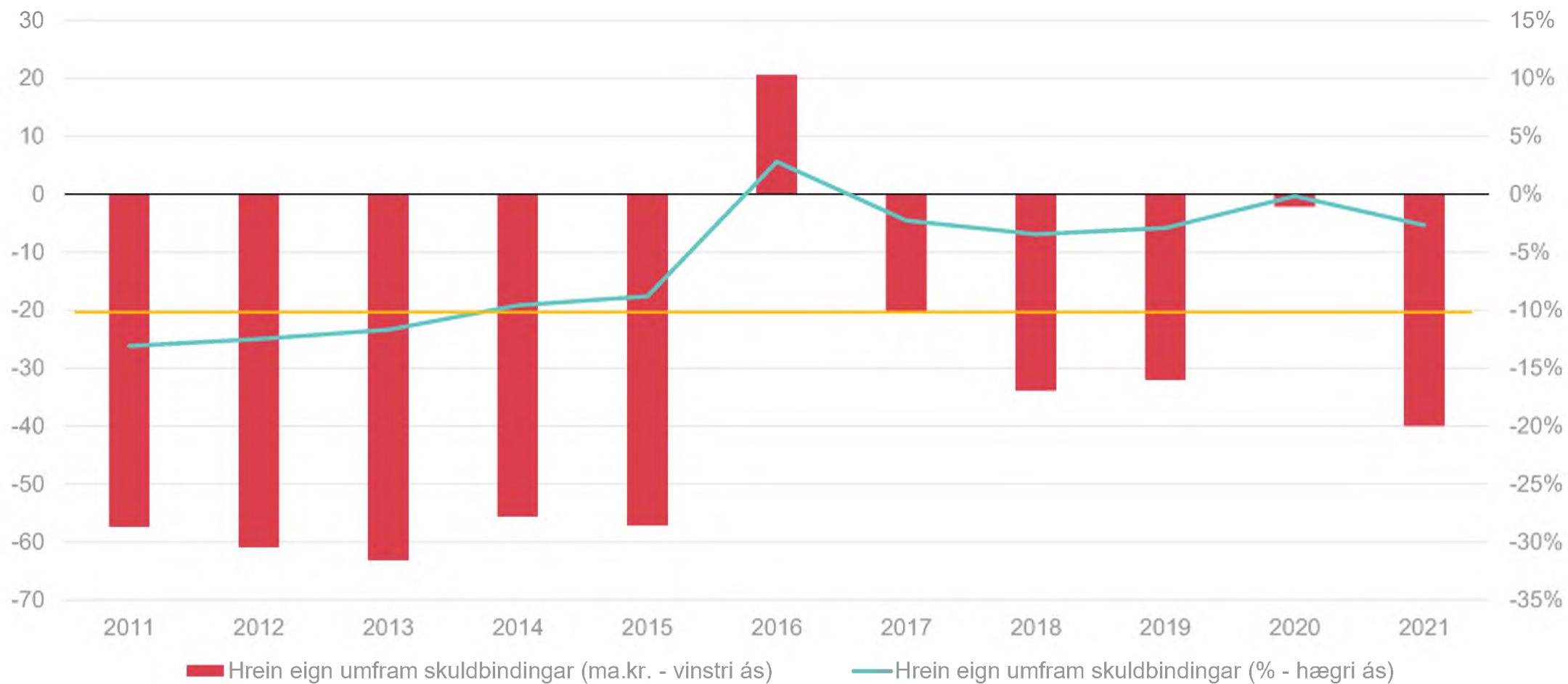
Tryggingafræðilegar forsendur

Hvað hefur breyst frá því að
upphaflegir útreikningar voru gerðir:

- Í 21 mánuð eftir að útreikningar voru framkvæmdir var hægt að bætast í hópinn
- Breytingar á forsendum um lífslíkur
 - Sértaekar líkur fyrir sjóðfélaga LSR (2019) - reynsla úr fortíð (2019)
 - Lífslíkur með spá um áframhaldandi lengingu á meðalævi (2021) - framtíðarspá

A-deild LSR – staða skv. tryggingafræðilegri úttekt

Áhrif breyttra lífslíkna á skuldbindingar A-deildar

Breyting	Hækkun á heildarskuldbindingu m.v. fyrri forsendur (ma.kr.)	Hækkun á heildarskuldbindingu m.v. fyrri forsendur (%)	Tryggingafræðileg staða m.v. fyrri forsendur	Tryggingafræðileg staða með breyttum forsendum
2019 – sértækar lífslíkur fyrir sjóðfélaga LSR	44,2	4,1%	1,2%	-2,9%
2021 – lífslíkur miðaðar við spá um hækkandi lífaldur	118,5	8,7%	5,6%	-2,7%

2019 Breyting á lífslíkum – sértækar fyrir sjóðinn og nýtt viðmiðunartímabil.

2021 Breyting á lífslíkum – spá um hækkandi lífaldur.

Breyting á forsendum varðandi lífslíkur hafa haft mikil áhrif á skuldbindingar A-deildar LSR síðustu 3 ár og nemur hækkun heildarskuldbindinga sjóðsins vegna lengri lífaldurs alls 162,7 ma.kr.

Til samanburðar þá var heildarstaða A-deildar LSR neikvæð um 40,0 ma.kr. í árslok 2021. Ef tryggingafræðileg staða sjóðsins í árslok 2021 hefði verið reiknuð miðað við óbreyttar forsendur hefði staða hans verið jákvæð um 5,6%.

Þróun lífeyrisaukasjóðs

	2017	2018	2019	2020	2021
Eignir lífeyrisaukasjóðs	108.575	106.434	112.342	118.527	130.171
Greiðslur úr lífeyrisaukasjóði	4.269	7.590	8.221	8.831	9.993
Skuldbindingar lífeyrisaukasjóðs	130.418	136.077	141.546	145.666	164.073
Reiknuð staða lífeyrisauka	-12.910	-21.199	-29.395	-27.360	-34.140
Tryggingafræðileg staða lífeyrisaukasjóðs	-10,6%	-16,6%	-20,7%	-18,8%	-20,8%

Tölur í m.kr. við árslok

Varúðarsjóður

Varúðarsjóður	2022 áætlun	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Staða varúðarsjóðs í lok árs	13.189	11.674	10.758	10.044	9.451	8.844	8.400
Breyting milli ára	1.515	915	714	592	607	444	

- Varúðarsjóður var **11,7 ma.kr.** við í árslok 2021
- Reiknuð staða lífeyrisaukasjóðs við árslok 2021 var neikvæð um **34,1 ma.kr.**
- Tryggingafræðileg staða var lífeyrisaukasjóðs var **-20,8%**
- Hefði varúðarsjóður verið lagður við lífeyrisaukasjóð við árslok 2021 hefði hann reiknuð staða hans breyst í **-22,4 ma.kr.**
- Tryggingafræðileg staða lífeyrisaukasjóðs hefði þá orðið **-13,7%**

Nýting varúðarsjóðs

Ef lífeyrisaukasjóður er undir -10% í 5 ár samfelld

Matshópur ákveður hvort skilyrði fyrir ráðstöfun úr varúðarsjóði sé uppfyllt.

Ráðherra skipar 3 og BSRB, BHM og KÍ skipa

Ef lífeyrisaukasjóður er undir -5% í 10 ár samfelld

Ef varúðarsjóður dugar ekki til að standa við hlutverk sitt:

Launagreiðendur og samtök opinberra starfsmanna hefja viðræður um viðbrögð.

2,5%

Að 20 árum liðnum skal leggja höfuðstól varúðarsjóðs í heild eða að hluta til að tryggingafræðileg staða lífeyrisaukasjóðs verði 2,5%. Eftirstöðvar renna í ríkissjóð.

Bregðast þarf við neikvæðri stöðu lífeyrisaukasjóðsins

Orsök vandans:

1. Sjóðfélagar bættust við sem ekki var gert ráð fyrir í upphaflegu framlagi frá ríkinu
 - Eru að fá úthlutað úr lífeyrisaukasjóðnum
2. Forsendur varðandi lífslíkur hafa breyst mikið
 - Jafna ávinnslan var upphaflega stillt af miðað við lífslíkur á árunum fyrir 1996 þannig að 15,5% iðgjald myndi standa undir jöfnum réttindum

Ávöxtun hefur verið umfram tryggingafræðilegar forsendur

Möguleg viðbrögð við neikvæðri stöðu lífeyrisaukasjóðsins

1. Framlag úr ríkissjóði
2. Nýting á varúðarsjóði
3. Lækkun réttinda

MINNISATRIÐI

Til: Fjárlaganefndar

Frá: Ríkisendurskoðanda

Afrit:

Dags: 18.11.2022

Efni: Frumvarp til 2. fjárukalaga 2022

Inngangur

Fjárlaganefnd Alþingis hefur óskað eftir að Ríkisendurskoðun veiti umsögn um frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2022 og leggi þar mat á hvort frumvarpið fullnægi skilyrðum 26. gr. laga um opinber fjármál.

II. Helstu útgjaldatílefni frumvarpsins

Þann 8. nóv. sl. lagði fjármála- og efnahagsráðherra fram á Alþingi frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2022. Um er að ræða frumvarp til annarra fjárukalaga ársins en fyrstu fjárukalögin voru samþykkt á þingi 15. júní og fólu eingöngu í sér breytingar á fjárheimildum sem leiddu af breyttri skipan stjórnarráðsins.

Í fyrirbyggjandi frumvarpi eru lagðar til breytingar á fjárheimildum vegna útgjalda samtals að fjárhæð 74.730 m.kr. Af þeirri fjárhæð er 37.000 m.kr. eða rétt um helmingurinn vegna aukins fjármagnskostnaðar sem stafar af verbótahækkunum skulda umfram forsendur fjárlaga. Önnur útgjaldatílefni eru vegna aukinna útgjalda heilbrigðisstofnana (16.584 m.kr.) sem sögð eru skýrast af áhrifum kóruneuveirufaraldursins, kaupum á hluta nýbyggingar Landsbankans við Austurbakka fyrir starfsemi utanríkisráðuneytis og sýningarsal Listasafns Íslands (5.981 m.kr.), styrkveitingum til landbúnaðar (2.189 m.kr.), hækkun bóta almannatrygginga (1.580 m.kr.) og barnabótaauka (1.100 m.kr.), hæstaréttardóms um framfærsluuppbót (2.875 m.kr.), endurgreiðslur vegna kvikmyndagerðar (1.750 m.kr.) sem voru meiri en reiknað var með í fjárlögum, aukins fjölda flóttafólks og fjárstuðnings við Úkraínu (1.420 m.kr.) auk minni útgjaldatílefna sem ekki verða tíunduð hér.

III. Ákvæði LOF um fjárukalög

Lög um opinber fjármál nr. 123/2015 kveða á um í 26. gr. að fjármála- og efnahagsráðherra sé heimilt, ef þess gerist þörf, að leita aukinna fjárheimilda í frumvarpi til fjárukalaga til að bregðast við tímabundnum, ófyrirséðum og óhjákvæmilegum útgjöldum innan fjárlagaársins, enda hafi ekki verið unnt að bregðast við þeim með úrræðum sem tilgreind eru í lögnum. Í fylgiriti með frumvarpi til fjárukalaga skal skýra frá skiptingu fjárveitinga til ríkisaðila og verkefna, sbr. 19. gr. Útgjöld skv. fjárlögum ársins námu 1.217.919 m.kr. og því svara breytingar skv. frumvarpinu til 6,1% útgjaldaaukningar frá upphaflegum fjárlögum ársins.

IV. Varasjóðir skv. LOF

Ákvæðum um varasjóði málaflokka og almennan varasjóð í lögum um opinber fjármál var ætlað að draga úr notkun fjáráukalaga. Lögin kveða þannig á um að fjárveiting í varasjóð fyrir hvern málaflokk sem skuli nema að hámarki 2% af fjárheimildum til málaflokksins (19. gr.). Þá skal gera ráð fyrir óskiptum almennum varasjóði til að bregðast við útgjöldum sem eru tímabundin, ófyrirsjáanleg, óhjákvæmileg og ekki er unnt að bregðast við með öðrum hætti samkvæmt lögum um opinber fjármál. Hann skal að lágmarki nema 1% af fjárheimildum fjárlaga en það er fjármála- og efnahagsráðherra sem tekur ákvarðanir um ráðstöfun fjár úr honum og gerir fjárlaganefnd Alþingis grein fyrir nýtingu þess þegar ákvörðun liggur fyrir (24. gr.).

Lög um opinber fjármál leggja hverjum ráðherra þá skyldu á herðar að hafa reglubundið eftirlit með fjárhag ríkisaðila í A1-hluta ríkisins sem undir þá heyrar, greina og bregðast við áhættu og veikleikum í rekstri. Ef hætta er á að útgjöld verði umfram fjárveitingar skal ráðherra leita leiða til að lækka gjöld innan ársins, millifæra fjárveitingar innan málaflokka eða nýta varasjóði þannig að útgjöld verði ekki umfram fjárveitingar (34. gr.).

Loks er í lögnum kveðið á um heimild fjármála- og efnahagsráðherra til að mæla fyrir um nánari framkvæmd laganna með reglugerðum, þar á meðal um ráðstöfun fjár úr varasjóði á grundvelli skilyrða sem lögin setja (67. gr.). Útgáfa reglugerðar þar að lútandi hefur dregist á langinn en drög að henni munu liggja fyrir í ráðuneytinu.

V. Notkun almenns varasjóðs

Í fjárlögum vegna ársins 2022 kemur fram að heildarfjárheimild almenna varasjóðsins nemi 16.500 m.kr. sem er 1,35% af heildarfjárheimild ársins sem er umfram það lágmark sem lög um opinber fjármál setja.

Í greinargerð með frumvarpi fjáráukalaga er fjallað um ráðstöfun fjárveitingar úr almenna varasjóðnum, en fjárheimildir vegna hans eru millifærðar inn á þá fjárlagaliði þar sem viðkomandi gjaldfærsla er sýnd. Fram kemur að nú þegar sé búið að ráðstafa samtals 3,9 ma.kr. úr sjóðnum, þar af 3,6 ma.kr. vegna endurmats á launaforsendum fjárlaga. Til viðbótar sé gert ráð fyrir að ráðstafa úr sjóðnum 3,2 ma.kr. vegna málefna Úkraínu og fjölgunar flóttamanna, rúmlega 3 ma.kr. vegna kostnaðar við bóluefni og sóttvararhótel vegna kórónuveirufaraldursins, 1,4 ma.kr. vegna kostnaðar við breytingar á vaktavinnu, 1,2 ma.kr. vegna dómskrafna í málum sem ríkissjóður hefur tapað og um 1,4 ma.kr. vegna annarra útgjaldatilefna. Samtals er því búið að ráðstafa eða taka ákvörðun um ráðstöfun á ríflega 14 ma.kr. úr sjóðnum og því enn svigrúm upp á 2,6 ma.kr. til að mæta óvæntum og óhjákvæmilegum útgjöldum það sem eftir er ársins.

VI. Notkun varasjóða málaflokka

Á árinu var fjárveitingu veitt til 11 varasjóða málaflokka, sem aftur dreifast á 39 málaflokka, samtals að fjárhæð 1.332 m.kr. Fjárheimildastaða þeirra í árlok flyst að jafnaði yfir á næsta ár (ólíkt því sem gildir um almenna varasjóðinn þar sem fjárheimildastaða fellur niður í lok árs) og nam hún 1.765 m.kr. Til ráðstöfunar á árinu voru því 3.097 m.kr.

Það sem af er ári hefur aðeins verið ráðstafað 65,6 m.kr. af varasjóðnum og því ennþá óráðstafað um 3,0 ma.kr. Fram hefur komið af hálfu ráðuneyta að þau ráðstafi almennt varasjóðum á síðustu mánuðum ársins og kann það að skýra hve miklu er ennþá óráðstafað. Ríkisendurskoðun hefur ekki upplýsingar um með hvaða hætti einstök ráðuneyti hyggjast ráðstafa varasjóðum sinna málaflokka. Ónýtt staða varasjóða málaflokka í lok síðasta árs gæti þó bent til þess að varasjóðir verði ekki nýttir að fullu á árinu.

VII. Heimildir skv. 6 gr.

Í frumvarpinu eru lagðar til breyting á einu ákvæði og tvö ný ákvæði í heimildarkafli 6. gr. fjárlaga. Varðandi sprota- og nýsköpunarsjóðinn Kríu sem er í eigu ríkisins er lagt til að gengisáhætta

sjóðsins vegna fjárfestingarloforða í erlendir mynt verði hjá ríkissjóði. Að mati Ríkisendurskoðunar verður þó illa séð hvers vegna slíkur kostnaður ætti ekki að falla til hjá sjóðnum sjálfum enda gengisáhætta eðlilegur hluti af rekstri sjóðs af þessu tagi. Að öðrum kosti er hætta á að raunverulegur kostnaður við rekstur sjóðsins verði ekki rétt ákvarðaður og mat á árangri fjárfestinga hans þar af leiðandi skekkt. Þá kann þetta að hafa áhrif á samkeppnisstöðu annarra aðila sem starfa á sama vettvangi og sjóðurinn.

VIII. Samantekt og niðurstöður

Eitt af markmiðum með setningu laga um opinber fjármál árið 2015 var að bæta áætlanagerð um ríkisfjármál og auka festu við framkvæmd fjárlaga. Liður í því var að draga úr notkun fjáráukalaga. Frá því lögin gengu í gildi hefur þróunin hins vegar orðið þveröfug. Kemur þar ýmislegt til og má þar nefna tíð ríkisstjórnaskipti eftir að lögin tóku gildi en þó sérstaklega áhrif kórónuveirufaraldursins sem skall á í byrjun árs 2020. Eftir því sem meira jafnvægi kemst á ríkisfjármálin og þau færast í eðlilegra horf mun koma í ljós hvort það markmið laganna að draga úr aukafjárveitingum hafi gengið eftir.

Eðli máls samkvæmt hlýtur það alltaf að vera matsatriði hvað teljast vera ófyrirséð og óhjákvæmileg útgjöld sem falla til eftir setningu fjárlaga. Stjórnvöld hljóta enda að hafa töluvert svigrúm til mats á þessu en ættu engu að síður að geta rökstutt það mat vel. Ríkisendurskoðun telur þó rétt að benda á að sum útgjaldatilfni hefðu ekki átt að koma allsendis á óvart og má þar m.a. nefna útgjöld LSH og annarra heilbrigðisstofnana vegna kórónuveirufaraldursins. Við mat á slíkum viðbótarútgjöldum spilar auk þess inn í að á sama tíma var verið að innleiða styttingu vinnutíma sem samið var um í kjarasamningum en kostnaðarauki vegna þess kann einnig að hafa áhrif.

Ástæða virðist til þess að skilgreina betur hvaða útgjaldatilfnum megi bregðast við með varasjóðum og hverjum með fjáráukalögum. Almennt verður að telja æskilegt að nota varasjóði til þess að mæta ófyrirséðum útgjöldum þannig að mæta megi þeim innan þess útgjaldaramma sem skilgreindur er í fjárlögum.

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi
b.t. fjárlaganefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 16. nóvember 2022

2210005SA GB
Málalýkill: 00.63

Efni: Umsögn um frv. til fjárukalaga 2022, 409. mál

Samband Íslenskra sveitarfélaga veitir hér umsögn um frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2022.

Almennt

Í frumvarpinu er almennt fremur lítið vikið að málefnum sveitarstjórnarstigsins. Jákvætt er þó að í umfjöllun um málefnasvið 8 – Sveitarstjórnar- og byggðamál - kemur fram að vegna hærri skatttekna ríkissjóðs en áður var áætlað hækka heildarframlög til Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga um 2.230 m.kr. eða um 8,4% miðað við áætlun í fjárlögum fyrir yfirstandandi ár. Annars vegar er um að ræða 1.830 m.kr. hækkun til samræmis við endurskoðaða áætlun um lögbundin framlög til sjóðsins af innheimtum skatttekjum og tryggingagjöldum ársins og útsvarsstofni árið 2021. Hins vegar er lögð til 400 m.kr. leiðrétting vegna uppgjors á framlögum til Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga fyrir árið 2021.

Einnig er jákvætt að á málefnasviði 18 - Íþrótt- og æskulýðsmál - og 29 - Fjölskyldumál - er lagt til að fjárheimildir verði auknar umtalsvert vegna mótvægisáðgerða til að draga úr neikvæðum afleiðingum Covid-19 heimsfaraldursins, bæði hjá ungmennum og eldri borgurum.

Þá er jákvætt að lagt er til að fjárheimild á málefnasviði 19 – Innflytjenda- og flóttamannamál - verði aukin um tæpar 300 m.kr., m.a. til að fjármagna samræmda móttöku flóttafólks. Fram kemur í skýringum að óvissa ríkir um verkefnið vegna fjölda flóttafólks en áætlanir gera ráð fyrir að heildarfjárförf vegna samninganna verði 695 m.kr. Gert er ráð fyrir að hluta af fjárförfinni verði mætt með útgjaldasvigrúmi sem er til staðar innan málaflokksins. Einnig er gert ráð fyrir auknum framlögum til íslenskukennslu fyrir útlendinga, sem er jákvætt skref.

Fjölmargar aðrar tillögur væri einnig hægt að tilgreina, svo sem tillögu um 100 m.kr. fjárheimild til að stytta biðlista eftir þjónustu á vegum stjórnvalda fyrir börn og fjölskyldur þeirra m.a. hjá Ráðgjafar- og greiningarstöð. Vert er að taka sérstaklega fram að beðið er niðurstöðu starfshóps um vanda barna með fjölþættan vanda og má vænta þess að þegar þær liggja fyrir verði lögð áhersla á að ná samtali við fjárlaganefnd um auknar fjárheimildir til aðgerða sem hægt væri að ráðast í strax á næsta ári. Einstaklingum í þessum hópi hefur fjölgað umtalsvert og er mikilvægt að gripið verði markvissra og fjölþættra aðgerða til að vinna hratt ofan af þeirri þróun.

Fjármögnun þjónustu við fatlað fólk

Í umsögn Sambands Íslenskra sveitarfélaga um frumvarp til fjárlaga fyrir árið 2023 er gerð ítarleg grein fyrir þeim vanda sem við blasir í fjármögnun þjónustu við fatlað fólk. Fyrir liggur ítarleg skýrsla um umfang þess vanda, sem er án efa helsta ógnunin við fjárhagslega sjálfbærni sveitarstjórnarstigsins ásamt því að ógna framþróun í uppbyggingu þjónustu málaflokksins á komandi árum. Í umsögn sambandsins er einnig fjallað um stöðu innleiðingar NPA þjónustu, ásamt því að vísað er til umsagna NPA-miðstöðvarinnar, Öryrkjabandalagsins og Reykjavíkurborgar um sama efni. Frá því að þær umsagnir komu fram hafa fulltrúar framangreindra aðila átt samtalið við forsætisráðherra og félagsmálaráðherra til að fylgja umsögnunum eftir. Ljóst er að hér er um að ræða málefni sem ekki þolir bið og þarf að tryggja að lagabreyting gangi fram á haustþingi.

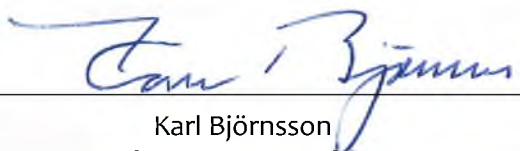
Fyrir liggja upplýsingar um að á árinu 2021 hafi halli á málaflokkið aukist enn, umfram það sem fram kemur í fyrrnefndri skýrslu starfshóps sem unnið hefur tillögur um endurskoðun laga um þjónustu við fatlað fólk með miklar stuðningsþarfir ásamt því að greina rekstur málaflokksins. Fjárhagslegt umfang vandans á síðasta ári nemur um **13,7 ma.kr.** sem er rekstarhalli sveitarfélaga í þessum málaflokki á árinu 2021.

Sambandið gengur út frá því að fyrir afgreiðslu fjárlagafrumvarps fyrir næsta ár liggja fyrir samkomulag eða a.m.k. sameiginlegur skilningur ríkis og sveitarfélaga um viðbótarfjármögnun til að taka á vaxandi hallarekstri í málaflokkið. Það er þó langt frá því nægjanlegt að tekið verði á vandanum á næsta ári því vandinn er nú þegar mjög mikill. Tækifæri er til þess að koma verulega til móts við sveitarfélögin í **fjárukalögum þessa árs** og hefur sambandið væntingar til þess að vilji sé til þess, bæði hjá ríkisstjórn og Alþingi, að tryggja sveitarfélögunum stuðning sem hjálpi þeim út úr þeirri erfiðu stöðu sem við blasir. **Þess er vænst að stuðningurinn á þessu ári nemi a.m.k. 6,8 ma.kr. sem er tæplega helmingur fyrrgreinds halla á árinu 2021.**

Fulltrúar sambandsins óska eftir því að fá tækifæri til að hitta nefndina til að ræða málið frekar. Að öðru leyti vísar sambandið til [umsagnar sinnar um frumvarp til fjárlaga](#) ásamt [umsagnar Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu](#) um frv. til fjárukalaga.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri

Kópavogur, 14. nóvember 2022.

Málsnr. 2108006/PBG

Nefndasvið Alþingis
v/ frumvarps til fjárukalaga 2022

B.t.
Fjárlaganefndar.
Umhverfis- og samgöngunefndar.
Velferðarnefndar.

Efni: Athugasemdir vegna frumvarps til fjárukalaga fyrir árið 2022.

Vísað er til fundar SSH með fjárlaganefnd 12. október 2022 í tengslum við umsögn SSH um frumvarp til laga um fjárlög 2023 og fjárukalaga sem birt voru þann 8. nóvember sl. Það eru vonbrigði að í fjárukalögum er ekki tekist á við þann mikla halla sem sveitarfélög landsins standa frammi fyrir og lýst var með ítarlegum hætti í skýrslu sem unnin var í samvinnu sveitarfélaga og félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins í maí sl. Þá er, þrátt fyrir viðbótarframlög til almenningssamgangna (þ.e. samningsbundinna ríkisstyrktra flugleiða) að fjárhæð 300 m.kr. til þess að takast á við neikvæða þróun verðlags á árinu, ekki að finna stuðning við rekstur Strætó sem hefur þurft að glíma við þungan rekstur í kjölfar heimsfaraldurs kórónaveiru um tveggja ára skeið.

Vegna málaflökks fatlaðs fólks.

Fram kom að í umsögn SSH vegna fjárlaga ársins 2022 var þá þegar bent á mikilvægi þess að gera upp þann halla sem fyrirsjáanlegur væri á málaflökki fatlaðs fólks á árinu 2022. Niðurstöður skýrslu starfshóps um greiningu á kostnaðarþróun í þjónustu við fatlað fólk sýnir að halli af málaflöknum á árinu 2020 var um 8,9 ma.kr. Unnið er að því að taka saman sambærilega greiningu á niðurstöðum ársins 2021 og má ætla að niðurstaðan hafi versnað um allt að 3 ma.kr. og hafi verið allt að 12-13 ma.kr. Ljóst er að stærsti hluti hallans fellur til hjá sveitarfélögunum á höfuðborgarsvæðinu eða um 87% ef tekið er mið af árinu 2020.

Vanfjármögnun málaflökksins er ein meginorsök þess rekstrarhalla sem hefur birst í árshlutauppgjörum sveitarfélaganna 2022, en þau hafa með ábyrgum hætti brugðist við lögum sem

sett hafa verið um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, án þess að vera fjármögnuð með eðlilegum hætti. Í ályktun XXXVII. Landsþings Sambands íslenskra sveitarfélaga þann 30. september sl. voru send skýr skilaboð til ríkisins um stöðuna, sem varða mikilvægi þess að takast á við vandann og þá ógn sem sjálfbærni sveitarfélaga stafar af stöðunni:

„Í yfirstandandi viðræðum sveitarfélaga og ríkisins leggur sambandið þunga áherslu á að fá fjárhagslega leiðréttingu frá ríkinu til að standa undir útgjöldum sveitarfélaga vegna þjónustu við fatlað fólk, en griðarlegur vöxtur útgjalda er einkum til kominn vegna aukinna krafna í löggjöf og reglum um hærra þjónustustig. [...] Sveitarstjórnarlög kveða á um skyldu stjórnvalda að kostnaðarmeta þau verkefni sem sveitarfélögum er falið að sinna. Þjónusta við fatlað fólk er stórlega vanfjármögnuð af hálfu ríkisins og vegur að möguleikum sveitarfélaga til að ná sjálfbærni í rekstri. Enginn ávinningur er af því fyrir ríkið og samfélagið í heild að sveitarfélög reki verkefni með halla eða taki að sér ný verkefni sem ekki eru fjármögnuð.“

Nýframlögð fjáráaukalög bera það ekki með sér að tekið hafi verið mark á sjónarmiðum sveitarfélaganna vegna þessa máls og er það miður. Mikilvægt er og enn hægt, að taka á þessu máli, þ.e. í fjáráaukalögum ársins 2022 og síðan til framtíðar í fjárlögum ríkisins árið 2023. Lögð er þung áhersla á að sveitarfélögin fái fjárhagslega leiðréttingu frá ríkinu til að standa undir útgjöldum vegna þjónustu við fatlað fólk eins og farið hefur verið yfir m.a. á fjármálaráðstefnu sveitarfélaganna í byrjun október þar sem fulltrúar ríkisins tóku þátt. Eins og komið hefur fram er þetta mikið hagsmunamál fyrir sveitarfélögin á höfuðborgarsvæðinu en áætlað er að um 87% hallans falli til hjá sveitarfélögunum á höfuðborgarsvæðinu. Að öðru leyti er vísað til umsagnar SSH vegna fjárlaga ársins 2022.

Vegna almenningssamgangna og stöðu Strætó bs.

Á meðfylgjandi mynd á bls 3 má sjá fjölda innstiga í vagna Strætó bs. á tímabilinu 2019 til 2022.

Mynd 1. Myndin sýnir þróun innstiga í vagna Strætó á tímabilinu 2019 til september 2022.

Greinilega má sjá það hrun sem varð í notkun almenningssamgangna á höfuðborgarsvæðinu á því tímabili sem faraldurinn geysaði. Er áætlað að ef tekjustreymi Strætó bs. hefði verið sambærilegt og fyrir heimsfaraldurinn væru uppsafnaðar tekjur um 1,7 til 2,0 milljörðum kr. hærri fyrir árin 2020 til 2022, en raunin er. Er það í raun sú upphæð sem vantar inn í rekstur Strætó bs. í dag. Sveitarfélögin hafa þegar brugðist við þessari stöðu með því að leggja Strætó bs. til fjármagn, hækka gjaldskrár og hagræða í rekstrinum. Samkvæmt skýrslu fjármála- og efnahagsráðherra um mat á árangri aðgerða til að mæta efnahagslegum áhrifum heimsfaraldurs kórónuveiru kemur fram að um 17,5 milljarðar kr. voru greiddir úr ríkissjóði til rekstraraðila vegna neikvæðra áhrifa af Covid-19. Strætó bs. fékk á árinu 2021 framlag að upphæð 120 milljónir kr og ljóst er að sú upphæð dugar hvergi upp í þann mikla halla sem varð á rekstrinum vegna Covid-19. Er því ítrekuð beiðni um að ríkissjóður komi með framlag til reksturs Strætó bs. til að létta sveitarfélögunum það fjárhagslega tap sem orðið hefur vegna faraldursins. Rökstyðja má þessa beiðni með því að sveitarfélögin gerðu það sem þau gátu til að halda upp sem mestri þjónustu á tímum Covid m.a. til að mikilvægir framlinustarfsmenn ættu þess kost að komast til vinnu og sinna þeim mikilvægu störfum sem þurfti á Covid tímum. Þá hefur komið fram m.a. hjá UITP, alþjóðasamtökum um almenningssamgöngur, mikilvægi þess að ríkisstjórnir haldi áfram að styðja við almenningssamgöngur meðan þær eru að ná sér uppúr þeim öldudal sem þær lentu í við Covid-19 faraldurinn.

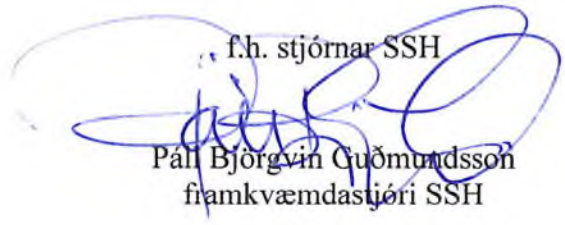
Að öðru leyti er vísað til meðfylgjandi umsagnar frá 6.október 2022 og óskað eftir því að fá að fara aftur yfir þessi mál með viðeigandi nefnum og ráðuneytum.

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

Virðingarfyllst,

f.h. stjórnar SSH

Páll Björgvin Guðmundsson
framkvæmdastjóri SSH

Afrit: Sigurður Ingi Jóhannsson – Innviðaráðherra.
Bjarni Benediktsson – Fjármála- og efnahagsráðherra.
Guðmundur Ingi Guðbrandsson – Félagsmála og vinnumarkaðsráðherra.
Ásmundur Einar Daðason – Mennta- og barnamálaráðherra.
Katrín Jakobsdóttir – Forsætisráðherra.

Kópavogi, 6. október 2022.

Nefndasvið Alþingis
Fjárlaganefnd

Efni: Umsögn Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu við frumvarp til fjárlaga, 1. mál.

Samtök sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu (SSH) vilja með umsögn þessari um fjárlagafrumvarp Alþingis leggja sérstaka áherslu á eftirfarandi þætti:

Þjónusta við fatlað fólk

Hinn 30. september 2020 var undirritað samkomulag milli ríkisins og Sambands íslenskra sveitarfélaga um markmið um afkomu og efnahag sveitarfélaga árin 2021–2025 á grundvelli 11. gr. laga um opinber fjármál nr. 123/2015. Í 8. tl. 4. gr. samkomulagsins segir eftirfarandi: „Unnin verði samantekt um kostnaðarþróun í þjónustu við fatlað fólk og sérstak mat lagt á kostnaðaráhrif laga- og reglugerðarbreytinga og stjórnvaldsfyrirmæla í þessum málaflokki undanfarin ár. Að fengnum þessum niðurstöðum verði teknar upp viðræður um hvernig bregðast megi við þessari þróun og hvernig best verði staðið að fjármögnun hennar.”

Á grundvelli þessa starfaði starfshópur félags- og barnamálaráðherra um greiningu á kostnaðarþróun í þjónustu við fatlað fólk. Starfshópurinn hafði það hlutverk að vinna að samantekt um raunkostnað árána 2018, 2019 og 2020 og kostnaðarþróun í þjónustu við fatlað fólk og að leggja sérstakt mat á kostnaðaráhrif laga- og reglugerðarbreytinga og stjórnvaldsfyrirmæla í þessum málaflokki undanfarin ár í samvinnu við starfshóp um heildarendurskoðun laga nr. 38/2018 um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir.

Niðurstaðan lá fyrir í aprílmánuði 2022 og leiddi í ljós að halli málaflokksins hjá öllum sveitarfélögum landsins er um 8.9 milljarðar kr. m.v. árið 2020 og hefur verið áætlaður um 12 til 13 milljarða kr. á árinu 2021. Ljóst er að stærsti hluti hallans fellur til hjá sveitarfélögunum á höfuðborgarsvæðinu eða um 87% miðað við árið 2020.

Í umsögn SSH vegna fjárlaga ársins 2022 var lögð áhersla á að fjármagn yrði tryggt frá ríkinu til þess að koma til móts við fyrirsjáanlegan halla hjá sveitarfélögunum í málaflokknum strax á árinu 2022. Ekkert hefur komið fram, hvorki á árinu 2022 eða í frumvarpi til fjárlaga 2023 sem gefur til kynna að frekara fjármagn sé væntanlegt til sveitarfélaganna vegna hallans. Vart þarf að ítreka mikilvægi þess að fyrirbyggjandi halli verði bættur sveitarfélögunum með skýrum fjárheimildum í fjárlögum, enda um afar

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

mikilvæga grunnþjónustu að ræða og brýnt að fjármagn til hennar sé tryggt. Framangreind vanfjármögnun vegna þjónustu við fatlað fólk er ein meginorsök þess fjárhagshalla sem nú birtist í árshlutauppgjörum sveitarfélaganna og ástæðu þess má einkum rekja til aukinna krafna í löggjöf og reglum um hærra þjónustustig. Á landsþingi sveitarfélaganna sem haldið var á Akureyri 29 og 30 september sl. samþykkti þingið ályktun er varðar ofangreint og lagði þunga áherslu á að sveitarfélögin fengju fjárhagslega leiðréttingu frá ríkinu til að standa undir útgjöldum sveitarfélaga vegna þjónustu við fatlað fólk. SSH tekur undir ályktunina í heild sinni en í henni kemur m.a. eftirfarandi fram:

„Sveitarstjórnarlög kveða á um skyldu stjórnvalda að kostnaðarmeta þau verkefni sem sveitarfélögum er falið að sinna. Þjónusta við fatlað fólk er stórlega vanfjármögnuð af hálfu ríkisins og vegur að möguleikum sveitarfélaga til að ná sjálfbærni í rekstri. *Enginn ávinningur er af því fyrir ríkið og samfélagið í heild að sveitarfélög reki verkefni með halla eða taki að sér ný verkefni sem ekki eru fjármögnuð.*“

Þá er rétta að benda á að óvissa ríkir með framlag ríkisins vegna NPA samninga sem fellur að óbreyttu niður um áramót. Frá og með árinu 2023 er gert ráð fyrir því að sveitarfélögin beri ábyrgð á allri fjármögnun NPA samninga án þess að til viðbótarfjármögnunar komi. Tryggja þarf fjármögnun kostnaðaraukans frá ríkinu og er mikilvægt að málið verði leitt til lykta í fjárlögum ársins 2023.

Almenningssamgöngur á höfuðborgarsvæðinu - fjárhagsstaða Strætó bs. vegna Covid-19.

Fjárhagsstaða Strætó bs. er óviðunandi og skv. nýrri fjárhagsgreiningu KPMG þarf um 1,5 milljarð kr. inn í rekstur Strætó bs. til að félagið sé fjárhagslega sjálfbært. Eins og fram hefur komið í umræðum um málið hafði Covid-19 mikil áhrif á reksturinn. Er áætlað að ef tekjustreymi Strætó hefði verið sambærilegt og fyrir heimsfaraldurinn væru uppsafnaðar tekjur um 1,7 til 2,0 milljörðum hærri vegna áranna 2020 til 2022 en raunin er.

Eigendavettvangur Strætó bs. fundaði m.a. 26. september 2020 þar sem farið var yfir fjárhagslega stöðu Strætó bs. Á fundinum var lagt fram minnisblað fjármálastjóra sveitarfélaganna sem standa straum af rekstri Strætó með tillögum að lausnum. Niðurstaða fundarins var í stuttu máli sú að leggja til við aðildarsveitarfélögin að þau greiddu viðbótarrekstrarframlag að upphæð 520 millj. kr á næstu vikum til Strætó bs. Þá var staðfest sú ákvörðun stjórnar Strætó bs. að hækka gjaldskrár um 12.5%.

Þá lagði eigendavettvangur Strætó bs. áherslu á að ríkið myndi leggja fram sérstakt fjárframlag vegna áhrifa Covid-19 á rekstur félagsins, til viðbótar því 120 millj. kr. framlagi sem ríkið lagði fram á árinu 2020. Var formönnum stjórnar SSH og Strætó bs. ásamt framkvæmdastjórum falið að ítreka framangreint og bjóða upp á frekari kynningar og umræðu um stöðu Strætó bs. væri þess talin þörf. Var m.a. haldinn fundur með innviðaráðherra 22. september 2022 vegna ofangreindrar bókunar eigendavettvangsins.

Þess ber að geta að ítarleg erindi um áhrif af Covid-19 á rekstur Strætó bs. voru send fjárlaganefnd með bréfum í október og desember 2020. Var erindunum fylgt eftir með fundum m.a. með samgöngu- og sveitarstjórnaráðherra. Þó fjárhagsleg staða Strætó bs. hafi á þeim tímamarki þótt ásættanleg, lá ljóst fyrir að áhrif af faraldrinum myndu hafa skaðleg fjárhagsleg áhrif á fjárhag félagsins, sem nú hefur raungerst. Í bréfi til ríkisins 13. janúar 2021 kom m.a. eftirfarandi fram:

„ Líkt og fram hefur komið er afleitt tekjutap vegna áhrifa Covid 19 umtalsvert og getur óhjákvæmilega haft afleiðingar í för með sér m.a. í skertri þjónustu og minni fjárfestingu í umhverfissvænum farartækjum til reksturs almenningssamgangna. Slíkar ráðstafanir væru þvert á vilja sveitarfélaganna enda myndi það vinna á móti sameiginlegum markmiðum ríkis og sveitarfélaga í því verkefni að efla almenningssamgöngur á höfuðborgarsvæðinu og þeim markmiðum sem unnið er að í þeim efnum m.a. er varðar loftslags- og lýðheilsumál. Eins og fram hefur komið hefur Strætó bs. staðið vaktina í Covid faraldrinum og haldið uppi svo til fullri þjónustu við farþega þó eftirspurnin eftir þjónustu hafi minnkað og þá til að gera farþegum kleift að viðhalda fjarlægðarmörkum í strætisvögnunum og stuðla þannig að því að íbúar höfuðborgarsvæðisins þ.m.t. framlínustarfsmenn gætu komist til og frá vinnu á öruggan hátt. “

Almenningssamgöngur á höfuðborgarsvæðinu - framlag til almenningssamgangna til framtíðar.

Hinn 7.maí 2012 var undirritað samkomulag til tíu ára á milli ríkisins og sveitarfélaganna á höfuðborgarsvæðinu um eflingu almenningssamgangna á höfuðborgarsvæðinu með 1.000 millj. kr. árlegum framlögum á föstu verðlagi úr ríkissjóði, þar af skyldu 900 millj. kr. ganga til eflingar almenningssamgangna innan höfuðborgarsvæðisins og 100 millj. kr. vegna tengingar þess við nálæg atvinnusóknarsvæði. Sveitarfélögin á höfuðborgarsvæðinu skuldbundu sig á móti til að leggja fram a.m.k. sömu fjárhæð að raunvirði og gert var á árinu 2012. Framlögin gengu beint til Strætó bs. sem hefur haldið utan um verkefnið.

Sömu aðilar gerðu með sér sérstakt samkomulag um þetta efni í tengslum við undirritun *Samgöngusáttmálans* 26. september 2019 þar sem annars vegar var ákveðið að framlengja samkomulagið um 12 ár eftir endurskoðun þess til 2034 og hins vegar ákveðið að miða við að árleg framlög til verkefnisins í tillögu ráðherra til þingsályktunar um samgönguáætlun yrðu að lágmarki óbreytt að raunvirði út tímabilið.

Að störfum hefur verið sérstakur starfshópur sem hefur það hlutverk að vinna tillögur að endurskoðuðu samkomulagi ríkisins og sveitarfélaganna á höfuðborgarsvæðinu um eflingu almenningssamgangna á höfuðborgarsvæðinu, til samræmis við framangreint. Eru samningaviðræður nú í fullum gangi.

Ekki þarf að fjölyrða um mikilvægi öflugra almenningssamgangna í þróun mannvænni svæða og til að ná fram ábata af minni umferðatöfum og lægri samfélagslegum kostnaði vegna samgangna. Ef markmið um breyttar ferðavenjur eiga að ná fram að ganga þá verður ríkið að koma með auknum krafti að rekstri almenningssamgangna enda eru skilvirkar og góðar almenningssamgöngur forsenda þess að fólk nýti sér þær.

Mikilvægt er að horfa á almenningssamgöngur út frá markmiðum og stefnu í loftslagsmálum ríkisins. Í markmiðum samkomulags um skipulag og fjármögnun uppbyggingar á samgönguinnsviðum (Samgöngusáttmálinn) kemur skýrt fram að stuðla eigi að því að loftslagsverkefnum stjórnsvalda um sjálfbært, kolefnislaust borgarsamfélag verði náð m.a. með **eflingu almenningssamgangna**. Í aðgerðaáætlun íslenskra stjórnsvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030 er þáttur almenningssamgangna stór og settar fram aðgerðir um að fjölga hlutfalli fólks sem notar almenningssamgöngur. Í aðgerðakafli A.3 – efling almenningssamgangna kemur fram að aðgerðirnar fela

Í sér að styrkja almenningssamgöngur m.a. með framlögum til uppbyggingar Borgarlínu. Í aðgerðaráætluninni er komið inn á breytingar á ferðavenjum og markmið er varðar fjárfestingar í hreinorkuvöðnum. *"Mat á áhrifum breytinga á ferðahegðun vegna aukinna ívilnana vegna virkra ferðamáta sem og innviða vegna virkra ferðamáta, og ívilnana til að efla almenningssamgöngur, speglast í væntum samdrætti í fjölda ferða með einkabílum (fólksbifreið). Gert er ráð fyrir að fjöldi ferða með einkabílum vegna eflra almenningssamgangna og hjólræða samanlagt minnki úr 76% í um 69% til 2030 og vagnar sem notaðir eru í almenningssamgöngum hjá Strætó verði orðnir hreinorkuvagnar á árinu 2030".* Aðgerðaráætlunin endurspeglar því vilja stjórnvalda til þess að efla almenningssamgöngur, ekki bara í fjárfestingu heldur líka í rekstri.

Þá ber að geta þess að 33% uppruna kolefnislosunar á Íslandi kemur frá vegasamgöngum og í því samhengi eru skilvirkar og öflugar almenningssamgöngur mjög mikilvægar.

Í núgildandi samgönguáætlunum endurspeglast vilji ríkisvaldsins í því að efla almenningssamgöngur. Þar kemur m.a. fram að stuðlað verði að því að ná loftslagsmarkmiðum stjórnvalda um sjálfbært, kolefnishlutlaust borgarsamfélag með eflingu almenningssamgangna, deiliahagkerfi í samgöngum og bættum innviðum fyrir aðra vistvæna samgöngumáta auk þess að hvetja til breyttra ferðavenja. Í því efni verði greindar leiðir til þess að styrkja lagaumhverfi almenningssamgangna svo það styðji við eflingu þjónustunnar og þróun hennar. Þá verði greindar leiðir til að auka samkeppnishæfni almenningssamgangna gagnvart ferðum í bíl þ.m.t. upphæðir fargjalda á móti kostnaði við að reka bifreið. Hvað varðar fjárfestingar felur samgönguáætlun það í sér að stuðlað verði að því að farartæki sem veljast til notkunar í almenningssamgöngukerfinu séu eins vistvæn og kostur er ásamt því að kannaðir verði möguleikar á notkun vistvænna, innlendra orkugjafa.

SSH leggur því ríka áherslu á að fullnægjandi framlög frá ríkinu til eflingar almenningssamgangna séu tryggð og að þeirra sé skýrt getið í fjárlögum. Ekki síst úr frá því meginsjónarmiði að ríkið ber mikla ábyrgð á því að vel takist til í þeim verkefnum sem framundan eru m.a. úr frá markmiðum um sjálfbært og kolefnislaust borgarsamfélag.

Yfirlýsing vegna frá ríki til sveitarfélaga

Samkvæmt ákvæði til bráðabirgða í vegalögum nr. 80/2007 var Vegagerðinni heimilt að semja við sveitarfélög um yfirlýsingu vegna frá Vegagerðinni til sveitarfélaga sem færðust úr flokki stofnvega við gildistöku laganna. Sveitarfélögin á höfuðborgarsvæðinu undirrituðu samninga við Vegagerðina í árslok 2021 en með fyrirvara m.a. um rekstur þeirra til framtíðar.

Í almennum athugasemdum við frumvarp til laga um breytingu á vegalögum nr. 14/2015, segir m.a., í 6. kafla um mat á áhrifum frumvarpsins: *„Varðandi heimild til samningagerðar fyrir Vegagerðina, vegna yfirlýsingu vegna til sveitarfélaga, er ekki gert ráð fyrir að í yfirlýslunni felist aukinn kostnaður fyrir sveitarfélögin. Sveitarfélögin hafa ekki tekið við þessum vegum, þrátt fyrir lagabreytinguna 2008, og hefur því kostnaður við veghald verið alfarið hjá Vegagerðinni. Gert er ráð fyrir að það fjármagn sem nú er á*

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

hendi Vegagerðarinnar vegna veghalds þessara vega færist yfir til sveitarfélaganna samhlíða yfirfærslunni á grundvelli samninga."

Er því ljóst að vilji og ætlan löggjafans stóð ekki til þess að sveitarfélögin bæru aukinn kostnað af völdum yfirfærslu vega frá ríki til sveitarfélaga. SSH vilja áréttta þetta sérstaklega og mikilvægi þess að tekið sé tillit til þessa í fjárlögum, þ.e. að tryggt sé að það fjármagn sem ríkið hefur hingað til úthlutað til Vegagerðarinnar vegna viðhalds og þjónustu umræddra vega verði til framtíðar greitt sveitarfélögunum.

Sóknaráætlanir landshluta.

SSH leggur áherslu á að framlag ríkisins til sóknaráætlunar landshlutanna verði ekki skert eins og boðað hefur verið. Framlagið hefur skipt höfuðborgarsvæðið miklu máli í áhersluverkefnum sóknaráætlunar höfuðborgarsvæðisins m.a. í undirbúningi stórra verkefna sbr. samræmda flokkun úrgangs, loftlagsáætlun og stofnun áfangastaðastofu til stuðnings við ferðamál svo fátt eitt sé nefnt.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar SSH

Páll Björgvin Guðmundsson
Framkvæmdastjóri SSH

Reykjavík, 12. nóvember 2019

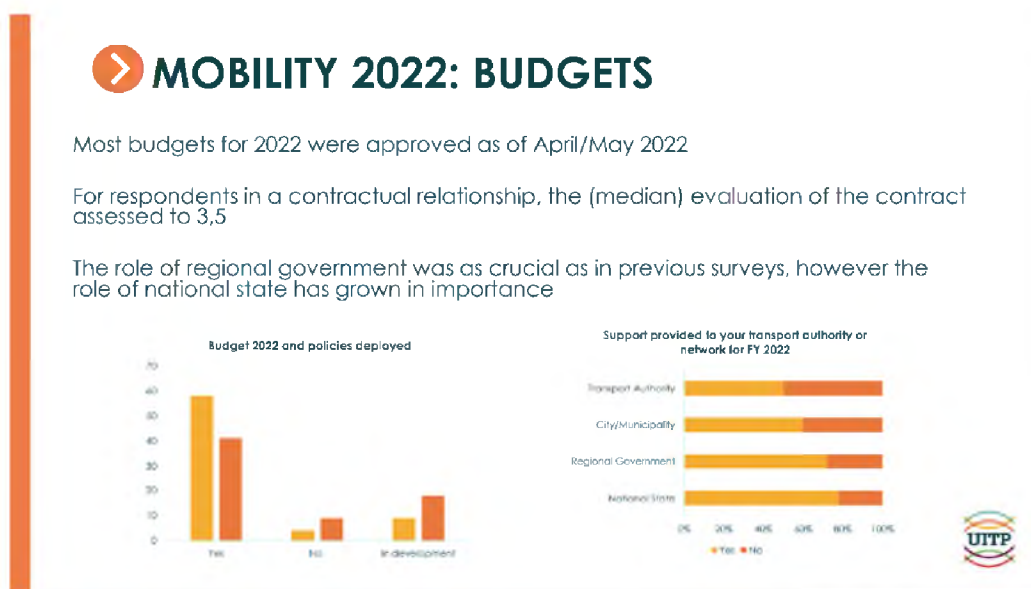
Efni: Fjáraukalög 2022

Strætó bs., kt. 500501-3160 (hér eftir „Strætó“), vill koma eftirfarandi á framfæri.

Fulltrúar Strætó, Jóhannes Rúnarsson, framkvæmdastjóri og SSH Almar Guðmundsson, formaður stjórnar SSH og Páll Björgvin Guðmundsson, komu á fund fjárlaganefndar þann 12. október s.l. og óskaði eftir að nefndin tæki alvarlega til skoðunar að leggja Strætó til styrk vegna tekjufalls sem varð vegna Covid 19 heimsfaraldar. Rakið var á fundinum ástæður þessara beiðni og enn fremur var vísað til þessa að almennt eru erlend stjórnvöld á öllum stigum stjórnsýslunnar að leggja almenningssamgöngum til aukið fé vegna tekjufallsins sem var af Covid 19. Stjórnvöld lögðu vissulega til 120 m.kr. sem var um 7% af áætluðu tekjufall Strætó og ber að þakka það. Áætlað tekjufall Strætó er um 1.600 – 2.000 m.kr. á árunum 2020 til 2022.

Það olli því miklum vonbrigðum að sjá ekki í framlögðu frumvarpi til fjáraukalaga neitt um aukin styrk til þess að koma til móts við tekjufall Strætó á Covid tímum, þar sem klárlega allt var gert til að halda upp sem mestri þjónustu til að mikilvægir framfærismenn ættu þess kost að komast til vinnu og sinna þeim mikilvægu störfum sem þurftu á Covid tímanum.

UITP alþjóðasamtök um almenningssamgöngur gerðu könnun meðal aðildarþjóða um fjárhagshorfum árið 2022 og til framtíðar.

Þar kom skýrt fram hjá öllum að mikilvægi þess að ríkisstjórnir haldi áfram að styðja við almenningssamgöngur meðan þær ná sér upp úr þeim öldudal sem þær lentu í við Covid heimsfaraldurinn. Sveitarfélögin sem standa að Strætó hafa komið með um 1.000 m.kr. í aukin framlag til Strætó umfram hefðbundnar vísitöluhækkunar á árunum 2020 til 2023.

Það er einlæg von okkar að ósk okkar um aukinn sérstakan Covid styrk verði tekinn til greina og nauðsynlegar viðbætur gerðar á frumvarpi til fjáráukalaga, sérstaklega í ljósi þeirra ánægjulegra fréttu um að staða ríkissjóðs sé um 60.000 m.kr. betri en áætlanir gerðu ráð fyrir.

Virðingarfyllst,

Jóhannes Svavar Rúnarsson
Framkvæmdastjóri Strætó bs.

Á 24. fundi byggðarráðs sveitarfélagsins Skagafjarðar þann 30. nóvember 2022 var eftirfarandi bókað.

2211293 - Umsögn um frumvarp til fjárukalaga 2022

Byggðarráð Skagafjarðar leggur ríka áherslu á að fjárlaganefnd og Alþingi allt taki tillit til verulegrar vanfjármögnunar af hálfu ríkisins til þjónustu við fatlað fólk. Nauðsynlegt er að bregðast við án tafar enda er um að ræða helstu ógnun samtímans við fjárhagslega sjálfbærni sveitarstjórnarstigsins í heild sinni í landinu. Allar upplýsingar um hallann á liðnum árum, orsakir hans og greiningu liggja fyrir núna um mánaðarmótin nóvember/desember í kjölfar vinnu starfshóps um kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga vegna þjónustu við fatlað fólk. Nauðsynlegt er að grípa þegar til aðgerða og styður byggðarráð Skagafjarðar tillögur Sambands íslenskra sveitarfélaga þar að lútandi um að ríkið tryggi að lágmarki 6,8 ma. kr. í fjárukalögum þessa árs, sem þó er ekki nema tæplega helmingur rekstrarhalla málaflokksins á árinu 2021, og taki svo með heildstæðum hætti á fjármögnun rekstrarhallans á næsta ári. Ekki er hægt að bíða lengur með aðgerðir enda blasir við í rekstri og fjárhagsáætlunum allra sveitarfélaga landsins að hallinn íþyngir sveitarfélögunum verulega og ógnar því að sveitarfélögin geti veitt fötluðu fólki þá þjónustu sem það á rétt á samkvæmt lögum sem Alþingi hefur sjálft sett.

Rétt er að geta þess að Sveitarfélagið Skagafjörður óskaði á árinu 2020 eftir að gerð yrði úttekt á rekstri málefna fatlaðs fólks á Norðurlandi vestra og var HLH ráðgjöf fengin til þess verkefnis. Í ljósi þess að sveitarfélagið fer með alla umsýslu málaflokksins í umboði sveitarstjórna á þjónustusvæðinu var einkar mikilvægt að fá faglegt og rekstrarlegt mat á þeirri ábyrgð sem Sveitarfélaginu Skagafirði er falin samkvæmt þjónustusamningnum. Í fáum orðum staðfestir úttekt HLH að faglegur rekstur sé í góðu samræmi við lög og reglugerðir, ekki er um umfram þjónustu að ræða og almenn sátt ríki um rekstur einstakra starfsstöðva sem og samskipti þeirra við stjórnsýslu Sveitarfélagsins Skagafjarðar. Í því ljósi er óhætt að segja að faglega og rekstrarlega sé staðið að málaflokknum á Norðurlandi vestra í samræmi við lög sem Alþingi hefur sett og reglugerðir ráðuneyta þar að lútandi.

Hallinn á rekstri málaflokksins var 24 m.kr. hjá Sveitarfélaginu Skagafirði árið 2020 en á árinu 2021 var hann kominn í 151 m.kr. Horfur eru á að hallinn aukist enn á árinu 2022 og verði þá um 170 m.kr. hjá sameinuðu sveitarfélagi í Skagafirði. Í fjárhagsáætlun ársins 2023 er gert ráð fyrir að hallinn hjá Skagafirði einum og sér verði svipaður og á yfirstandandi ári og ríflega 288 m.kr. á starfssvæðinu öllu, þ.e. Norðurlandi vestra. Bein framlög Skagafjarðar til málaflokksins eru því vel yfir hálfur milljarður króna á þessu 4 ára tímabili. Er um að ræða málaflokk sem erfitt er að hagræða í án þess að ganga á lögbundna þjónustu og rétt notenda þannig að þar er fyrst og fremst um tekjuvanda að ræða. Rétt er að hafa í huga að breytingar sem gerðar voru á lögum á Alþingi árið 2018 um breytt þjónustuviðmið hafa haft verulega íþyngjandi áhrif á rekstur málaflokksins fjárhagslega. Það er afar brýnt að ríkisvaldið leiðrétti sín framlög strax í fjárukalögum 2022.

F.h. byggðarráðs
Kristín

Sveitarfélagið Skagafjörður

Kristín Jónsdóttir

Skjalastjóri

455 6009

kristin@skagafjordur.is